

ΕΛΛΗΝΙΚ

ΑΔΕΛΦΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥ.

ΧΩΝ

ΕΛΛΗΝΙ

ΔΩΝ

ΝΟΣΟΚΟ-

ΜΩΝ

Υ
Γ
Ε
Ι
Α
Σ

ΘΕΡΑΠΕΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΣ ΑΔΕΛΦΗ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΩΝ

(Ύψηλάντου 45 - 47)

•
Ἔτησία Συνδρομή Περιοδικοῦ, διὰ τὸ ἐσωτερικὸν δρχ. 50
» διὰ τὸ ἐξωτερικὸν \$ 3
Τιμὴ τεύχους δρχ. 10

•
Ἐπεύθυνος ἐκδόσεως

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ, Θεραπευτήριον «Εὐαγγελισμός»,

Ύψηλάντου 45 - 47, Ἀθῆναι Τ.Τ. 140.

Τύποις: Μ. καὶ Ν. Ἀθανασοπούλου, Ρήγα Παλαμῆδη 5, Τηλ. 3219306

Προϊστάμενος τοῦ Τυπογραφείου:

Ἀθανάσιος Ἀθανασόπουλος, Ρήγα Παλαμῆδη 5

Ἡ διεύθυνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν πάντοτε τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ
ἢ νὰ συντέμνη κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφον.

Χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Χαιρετισμὸς τοῦ Προέδρου τῆς ἐργατικῆς Ἑστίας

Χαιρετισμὸς Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ τομέως ἀπασχολήσεως τοῦ Ἑπουργοῦ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

Χαιρετισμὸς τοῦ ὑφυπουργοῦ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἐπὶ θεμάτων ἀπασχολήσεως κ. Κλεάνθη Δαμιανοῦ.

Ὁμιλία Προέδρου Ἐθνικοῦ Συνδέσμου διπλωματούχων Ἑλληνίδων νοσοκόμων.

Ἐπιστολὴ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γ. Γιαννούλη

Τελετὴ Ἐγκαινίων

Διεθνεῖς νοσηλευτικοὶ ὀρίζοντες

Σκανδιναυία

Ἡ ἀρχὴ ἢ ὁ νόμος τῆς ἀσκήσεως καὶ αἱ ἐπιπτώσεις εἰς τὴν μάθησιν

Πεπραγμένα ἔτους 1971.

Ἀπονομὴ βραβείων Jeanne Fabiato

Ἀνακοίνωσις

Ἐποτροφία διὰ μετεκπαίδευσιν ἀδελφῆς

Η ΑΡΧΗ ἢ Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΙ ΕΠΙΠΙΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΑΘΗΣΙΝ

Ἰπὸ ΣΟΦΙΑΣ Φ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΘΕΩΡΙΩΝ ΜΑΘΗΣΕΩΣ

Καθημερινῶς, εἰς χιλιάδας αἰθούσας διδασκαλίας ἀνά τὸν κόσμον, οἱ διδάσκαλοι ἀντιμετωπίζουν σπουδαστὰς οἱ ὁποῖοι ὀφείλουν νὰ καταστήσουν κτῆμά των τὰς εἰς αὐτοὺς παρεχομένας γνώσεις. Ἡ μέθοδος κατακτήσεως τῶν γνώσεων συμπεριλαμβάνεται εἰς τὸν γενικὸν ὄρον «ΜΑΘΗΣΙΣ».

Ἡ μάθησις εἶναι θεμελιώδης ἐργασία εἰς τὴν ζωὴν. Ἐκαστον ἄτομον μαθαίνει, καὶ διὰ τῆς μαθήσεως ἀναπτύσσει τρόπους ἐνεργείας διὰ τῶν ὁποίων οὗτος ζῆ. Ὅλαι αἱ ἀνθρώπιναι ἐνέργειαι καὶ ἐπιτεύξεις εἶναι ἀποτελέσματα τῆς μαθήσεως. Καθίεται φανερόν ὅτι ἡ μάθησις εἶναι μία διαδικασία καταλήγουσα εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῆς συμπεριφορᾶς. Ὁ Waetjen εἰς τὸ βιβλίον του, «ΝΕΑΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΑΘΗΣΙΝ: ΜΙΑ ΠΟΛΥΔΥΝΑΜΟΣ ΘΕΩΡΗΣΙΣ», ὀρύζει τὴν μάθησιν ὡς «ἀλλαγὴν συμπεριφορᾶς, ἣτις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἐρεθίσματος τινος ἀναδευομένου ἐντὸς τοῦ ἀτόμου ἢ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἐξωτερικοῦ τινος ἐρεθίσματος ἐπιδρῶντος ἐπ' αὐτοῦ». Ὁ Hilgard καὶ ὁ Bower εἰς τὸ προσφάτως ἐκδοθὲν βιβλίον των, «ΘΕΩΡΙΑΙ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΕΩΣ: ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΑΙΩΝΩΝ», λέγουν ὅτι: «μάθησις εἶναι ἡ διαδικασία ἐκείνη διὰ τῆς ὁποίας μία ἐνέργεια λαμβάνει ἀρχὴν ἢ μεταβάλλεται λόγῳ παρεμβληθέντος γεγονότος, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς

ἀλλαγῆς ταύτης δὲν δύνανται νὰ ἐρμηνευθῶσιν ἐπὶ τῆ βάσει ἐμφύτων κλίσεων ἢ ὀριμότητος ἢ καὶ συμπτωματικῶν καταστάσεων τοῦ ὀργανισμοῦ (π.χ. κοπώσεως, ἐπιρροίας φαρμάκων, κλπ.).

Εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ μάθησις εἶναι μία πορεία, ἡ ὁποία ἀπασχολεῖ ἓνα μέγιστον μέρος τῆς ζωῆς ἐκάστου ἀτόμου. Εἶναι δὲ τοιαύτης σπουδαιότοτος διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐπιβίωσιν τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων, ὥστε ἔχουν ἐπινοηθῆ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα ὡς μέσα διὰ νὰ καταστήσουν τὴν μάθησιν περισσότερον ἐπαρκῆ.

Ἡ σπουδαιότης τοῦ θέματος ὠδήγησε κατὰ καιροὺς εἰς σειρὰν ἀντικρουομένων θεωριῶν. Κατὰ Hilgard, αἱ ἐπικρατέστεραι θεωρίαι τῆς μαθήσεως, δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας. Κατ' αὐτόν, πολλοὶ ψυχολόγοι ἐπισημαίνοντες τὴν σχέσιν ἐρεθίσματος καὶ ἀντιδράσεως ἐρμηνεύουν τὴν μάθησιν ὡς ἀπόκτησιν συνηθειῶν, ἀναφερόμενοι οὕτως εἰς τὴν ἐκ συνδέσεως μάθησιν, δηλαδή, τὴν ἀπόκτησιν ἐνότητος μεταξὺ ἐρεθίσματος καὶ ἀντιδράσεως ἣτις δὲν ὑπῆρχε προηγουμένως. Ὁ διὰ συνδέσεως διαφόρων ἐντυπώσεων καὶ ὑποκαταστάσεως τῶν ἐρεθισμῶν τρόπος μαθήσεως εἶναι μία ἐκ τῶν σπουδαίων ἀρχῶν ἢ νόμων τῆς μαθήσεως. Κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν ἀντικαθιστῶμεν ἓνα ἐρέθισμα μὲ ἄλλο καὶ ἀποκτῶμεν διαφόρους γνώσεις. Π.χ. ἀντικαθιστῶμεν τὴν εἰκόνα τοῦ πράγματος μὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τὴν προφορικὴν λέξιν μὲ τὴν γραπτὴν,

τὴν ἑλληνικὴν μὲ τὴν ξένην κλπ., μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἀποκτῶμεν γνώσεις.

Ἄλλοι ψυχολόγοι, ἀποκρούοντες τὴν ἀνωτέρω θεωρίαν τονίζουν τὸν ρόλον τῆς κατανοήσεως εἰς τὴν μάθησιν. Τὴν ἀξίαν τῆς διὰ κατανοήσεως μαθήσεως ἦτοι τῆς κριτικῆς μελέτης ἐκφράζει ἕνα γνωμικὸν κατὰ τὸ ὅποιον: «Δὲν πρέπει νὰ χρησιμοποιῶμεν τὸ λογικὸν διὰ τὴν ἀπόκτησιν γνώσεων, ἀλλὰ τὰς γνώσεις ὡς ὄργανον διὰ τὴν τελειοποίησιν τοῦ λογικοῦ». Δηλαδή σκοπὸς τῆς διὰ κατανοήσεως μαθήσεως δὲν εἶναι τόσον ἡ ἀπόκτησις γνώσεων, ὅσον ἡ ἀνάπτυξις τῆς κριτικῆς σκέψεως καὶ τοῦ νοῦ.

Ἡ διαφορὰ ἀπόψεων περὶ τὴν μάθησιν, ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ ζωηρῶν ἀντιγνωμιῶν εἰς τὴν σύγχρονον ψυχολογίαν.

Ἡ πρώτη θεωρία τῆς μαθήσεως, ἦτοι ἡ ἐκ συνδέσεως μάθησις, διετυπώθη ὑπὸ τῶν πλέον πρωτοπόρων ψυχολόγων τῆς θεωρίας ἐρέθισμα - ἀντίδρασις, ὡς Robert S. Woodworth καὶ Edward L. Thorndike.

Τὸ κατὰ πόσον ἕνας ψυχολόγος υἰοθετεῖ ἢ ἀπορρίπτει τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο θεωριῶν, ἦτοι τὴν ἐκ συνδέσεως μάθησιν ἢ τὴν ἐκ τῆς κατανοήσεως τοιαύτην, τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν γενικωτέραν διάφορον κατεύθυνσιν ἑνὸς ἐκάστου εἰς τὴν ψυχολογίαν. Ἐκαστος εἰδικευμένος ψυχολόγος τείνει νὰ πιστεύῃ ὅτι ἡ θεωρία τῆς προτιμῆσεώς του εἶναι ἢ καλυτέρα ὄχι μόνον διὰ τὴν εἰδικότητά του ἀλλὰ καὶ διὰ ὅλην τὴν ψυχολογίαν τῆς μαθήσεως. Ἐν τούτοις, μεταξὺ ὄλων τῶν θεωριῶν ὑπάρχει ἕνα κοινὸν χαρακτηριστικόν, τοῦτέστιν, ὅλοι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐμπεδωμένοι ἐπὶ ἐπιστημονικῶν βάσεων καὶ ἀρχῶν, τῶν καλουμένων «**NOMON ἢ APXON THS MATHSEWS**».

ΑΡΧΑΙ ΚΑΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΕΩΣ

Εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν πεδίον τῆς μαθήσεως, οἱ ψυχολόγοι προσεπάθησαν νὰ ἀναπτύξουν ἕνα σύστημα νόμων, τὸ ὅποιον θὰ παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς τὴν δυνατότητα ἐλέγχου καὶ βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν μαθήσεως εἰς μέγαν βαθμόν. Ἀκριβῶς ὅπως τοῦτο ἐγένετο ὑπὸ τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουσι ἤδη ἀναπτύξει δυνατότητα προβλέψεως τῆς ἀντιδράσεως τῆς ὕλης ὑπὸ ὠρισμένης συνθήκας εἰς ἕνα ἱκανοποιητικὸν βαθμόν καὶ ἐπομένως δύνανται οὗτοι νὰ προβοῦν εἰς τὴν χρησιμοποίησιν μέσων ἐλέγχου ἐπὶ τῆς ἀντιδράσεως τῆς ὕλης. Οἱ ψυχολόγοι προσεπάθησαν νὰ ἐπινοήσουν καὶ ταξινομήσουν μίαν σειρὰν νόμων μαθήσεως καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου σημαντικὴ πρόοδος ἔχει σημειωθῆ.

Ὁ Robert M. W. Travers ἀναφέρει:

«Ἡ ἔρευνα ἐπὶ τῆς μαθήσεως δὲν ἐνδιαφέρεται ἀπλῶς διὰ τὴν συγκέντρωσιν γεγονότων. Τὸ τελικὸν προῖον μιᾶς τοιαύτης ἐρεῦνης εἶναι ἡ δημιουργία μιᾶς σειρᾶς γενικεύσεως νόμων. Τοιαῦται γενικότητες καὶ νόμοι παρουσιάζουν ἀδυναμίας αἱ ὅποια πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν προτοῦ νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς νέας συνθήκας μαθήσεως. Αἱ ἀρχαὶ αἱ ὅποια πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἔρευναν τῆς μαθήσεως χαρακτηρίζονται ἀπὸ πιθανότητες προβλέψεως αἱ ὅποια δύνανται νὰ λάβωσι χώραν. Αὗται δὲν δηλοῦν τί θὰ συμβῆ ἀκριβῶς ἐὰν ἕνα ἄτομον μὲ εἰδικὰ χαρακτηριστικὰ ἐκτεθῆ εἰς εἰδικὰς συνθήκας μαθήσεως ἀλλὰ μόνον τί δύναται πιθανῶς νὰ συμβῆ.

Οἱ περισσότερον γνωστοὶ νόμοι μαθήσεως εἶναι:

1. Ὁ Νόμος τῆς ἐτοιμότητος.
2. Ὁ νόμος τῆς ἀσκήσεως, καί,
3. Ὁ νόμος τοῦ ἀποτελέσματος.

Οἱ ὡς ἄνω νόμοι ἔχουν διατυπωθῆ ὑπὸ τοῦ Thorndike καὶ αὐτοὶ ἔκτοτε χρησιμοποιοῦνται εἰς οἰανδήποτε περίπτωσιν μαθήσεως.

Κατὰ τὸν νόμον τῆς ἐτοιμότητος ἓνα ἄτομον μαθαίνει ἔαν τόσον ψυχολογικῶς ὅσον καὶ βιολογικῶς εἶναι ἕτοιμον πρὸς τοῦτο. Ἐνας σπουδαστῆς εἰς κατάστασιν ἀσθενείας ἢ ψυχικῆς πιέσεως μειώνει τὴν ἀπόδοσίν του εἰς σημεῖον ἀνάλογον μὲ τὴν ἐτοιμότητα τὴν ὁποίαν διαθέτει.

Κατὰ τὸν νόμον τοῦ ἀποτελέσματος μάθησις ἢ ὁποία συνοδεύεται ἀπὸ εὐχάριστον ἀποτέλεσμα ἐμπεδοῦται καὶ δημιουργεῖ διάθεσιν πρὸς συνέχισιν τῶν μελετῶν, ἐνῶ τὸ ἀντίθετον ἀποθαρρύνει τὸν σπουδαστήν.

Ἡ ψυχολογία τῆς μαθήσεως ἀναφέρει καὶ ἄλλους νόμους ὡς ὁ διὰ τῆς λύσεως προβλήματος ὅπου ὁ νοῦς ἐργάζεται βάσει τοῦ νόμου τῆς δοκιμῆς καὶ ἐρεῦνης (by Trial and Error), ὁ τῆς μιμήσεως, ἀναλογίας, διαφέροντος κλπ.

Ὁ νόμος τῆς ἀσκήσεως, ὁ ὁποῖος καὶ ἀποτελεῖ τὸν στόχον μας, εἶναι γνωστὸς ὡς ὁ νόμος τῆς ἐπαναλήψεως ἢ ἐξασκήσεως ἢ νόμος τῆς συχνότητος, σπανίως δὲ ὡς ὁ νόμος τῆς χρησιμοποιήσεως καὶ μή.

Ἡ ἀσκησις ἐμπεδώνει τὰς ἐντυπώσεις καὶ μάλιστα ἢ ἐπανάληψις κατὰ διαστήματα. «Ἡ χρῆσις ἐνδυναμώνει, ἢ δὲ ἀχρηστία ἐξασθενίζει τὰς ἐν τῇ μαθήσει γνώσεις», γράφει ὁ Γ. Σακελλαρίου. *Repetitio est Mater Studiorum*, ἥτοι ἢ ἐπανάληψις εἶναι ἢ μήτηρ τῆς μαθήσεως, ἔλεγον οἱ Ἀρχαῖοι Λατίνοι.

Συμφώνως μὲ τὸν ὡς ἄνω νόμον, ὅσον περισσότερο ἢ σχέσις ἐρέθισμα - ἀντίδρασις ἐπαναλαμβάνεται, τόσον περισσό-

τερον τοῦτο ἐμπεδοῦται εἰς τὴν μνήμην καὶ ἰδιατηρεῖται ἐπὶ μακρότερον. Καίτοι, ἐνίοτε ἢ μάθησις εἶναι στιγμιαῖον θέμα, τοῦτέστιν, ὁ μαθητῆς γίνεται κάτοχος τῆς γνώσεως ἐν ρυπῇ ὀφθαλμοῦ καὶ ἐνθυμεῖται ταύτην, ἐν τούτοις, ἢ μάθησις πολλάκις ἀπαιτεῖ ἐξάσκησιν ἐπὶ μακρόν.

Ὁ Thorndike ἐπίστευεν ὅτι: «ἐπαναλαμβανομένη ἀσκησις μιᾶς ἀντιδράσεως ἰσχυροποιεῖ τὴν σχέσιν αὐτῆς μὲ τὸ ἐρέθισμα, ἐνῶ ἐλλειπῆς ἀσκησις ἐξασθενεῖ ταύτην».

Ὁ νόμος τῆς ἐξασκήσεως ἢ συχνότητος μπορεῖ νὰ ὀρισθῆ ὡς ἑξῆς:

«Ὁ βαθμὸς ἀποκτήσεως ἢ ἀποβολῆς συνηθειῶν εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα συχνότητος εἰς τὴν ἀσκησιν. Ὅσον περισσότερο μία μὴ ἐπιτυχῆς ἐνέργεια δὲν χρησιμοποιεῖται τόσον τὸ ταχύτερον ἀποβάλλεται. Ὅσον περισσότερο μία ἐπιτυχῆς ἐνέργεια χρησιμοποιεῖται, τόσον τὸ ταχύτερον ἐμπεδώνεται».

Τὸ ὡς ἄνω δηλοῖ, ὅτι ἓνα ἄτομον προκειμένου νὰ ἐξασκηθῆ εἰς ὀτιδήποτε π.χ. εἰς τὸ πιάνο, ἢ συχνότης τῆς ἀσκήσεως εἰς τὸ ὄργανον θὰ εἶναι ὑπὲρ αὐτοῦ τόσον περισσότερο ὅσον αἱ προσπάθειαι του εἶναι συνδεδεμένα μὲ ἐπιτυχίαν.

Τὸ οὐσιῶδες τῆς μαθήσεως δύναται νὰ ἐκφρασθῆ μὲ τό: «ἢ ἀσκησις κάμνει τὸ τέλειον». Ἐν τούτοις συχνὰ ἐφαρμογαὶ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας δὲν συμβάλλουν πάντοτε εἰς τὴν μάθησιν. Τοιοῦτοτρόπως, ἓνας σπουδαστῆς ὁ ὁποῖος εἶναι ἀσθενῆς ἢ ἔχει στερηθῆ ἀξιόλογον ὕπνον δὲν δύναται, χρησιμοποιῶντας μόνον τὴν ἐπανάληψιν ἢ ἀσκησιν νὰ γίνῃ κάτοχος τοῦ μαθήματος. Ὁ Walter, εἰς τὴν διατριβὴν του δηλοῖ: «... τὸ συμπέρασμα μας εἶναι ὅτι ἂν ἀκόμη δυνηθῶμεν νὰ ἐξουδετερώσωμεν ὅλους τοὺς ἄλλους παράγοντας δυσμενεῖς

καὶ μὴ καὶ νὰ διατηρήσωμεν μόνον τὴν ἐπανάληψιν ἢ ἄσκησιν ἢ πρόοδος θὰ κατέλθῃ εἰς τὸ μηδέν».

Εἶναι πείρα τῆς καθ' ἡμέραν πράξεως, ὅτι ἐὰν ἡ ἐπανάληψις ἢ ἄσκησις πράξεώς τινος δὲν συνοδεύεται ὑπὸ ἱκανοποιήσεως, ἢ πιθανότης λήθης ἢ πλήρους ἐξαλείψεως τῆς ὡς ἄνω πράξεως, εἶναι πολὺ μεγάλη. Ὁ Thorndike συμπερασματικῶς λέγει ὅτι: «Ἡ συνοδεύουσα ἐν γεγονὸς ἱκανοποίησις ἐνισχύει τὴν ἀνάμνησιν αὐτοῦ κατὰ ἕξ φορές περισσότερον».

Τοῦτ' αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὴν νοσηλευτικὴν καὶ ὡς ἐκπαίδευσιν καὶ ὡς ἔργον.

Ὡς ἀδελφαί, καλούμεθα καθ' ἑκάστην νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν τὸ αὐτὸ καὶ ἅπαξ καὶ δις καὶ πολλάκις ὁπότε κατὰ τὸν νόμον τῆς ἀσκήσεως πρέπει νὰ ὀδηγούμεθα εἰς ὑψηλότερα ἐπίπεδα τεχνικῆς ἐφαρμογῆς. Ἡ ἄνοδος ταύτη εἶναι ἀναμφιβόλως ἀπόρροια καὶ ἐξωτερικῶν συνθηκῶν ἐργασίας ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῆς ἐτοιμότητος καὶ ὠριμότητος.

Αἱ παροῦσαι συνθῆκαι ἐργασίας εἰς τὰ πλεῖστα νοσηλευτικὰ ἰδρύματα καὶ ὑγειονομικὰς ὑπηρεσίας εἶναι τοιαῦται ὥστε ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀποκτηθεισῶν γνώσεων καὶ δεξιοτήτων νὰ καθίσταται τόσον δυσχερὴς ὅσον καὶ ἀδύνατος πολλάκις. Βάσει τοῦ νόμου τῆς ἀσκήσεως ἢ μὴ χρησιμοποίησις κεκτημένων δυνατοτήτων ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξασθενεῖ καὶ τελικῶς ἀποβάλλεται. Δὲν συμβαίνει μόνον τοῦτο. Συνεχῶς ἐγκυμονεῖ ὁ κίνδυνος τῆς ἀντικαταστάσεως τούτων δι' ἄλλων μικροτέρας ποιοτικῆς ἀξίας. Ἐπειδὴ πολλάκις εἴμεθα ὑποχρεωμένοι ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν συνθηκῶν νὰ ἐργαζώμεθα ἄνευ συστήματος καὶ τάξεως τοῦτο τείνει νὰ τὸ υἱοθετήσωμεν πλήρως. Δυσκολευόμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὸ χρέος μας ἔναντι τοιούτων συνθηκῶν καὶ νὰ ἀντισταθῶμεν ὁπότε τελικῶς ὑποβαθμίζομεν

τὴν τεχνικὴν μας εἰς ἐπίπεδα χαμηλῆς ἀξίας.

Ἄν ὅμως δυνηθῶμεν παρὰ τὴν σκόνην τῆς συνθηκῆς καὶ τῶν συνθηκῶν τὰς δυσκολίας νὰ διατηρήσωμεν ἓνα νεανικὸ πιστεύω διὰ τὴν ἐργασίαν μας καὶ τὸ καρδιοκτύπι τῆς πρώτης μας ἐπαφῆς μὲ τὸν ἄρρωστο, τότε ἡ ἀρχὴ τῆς ἀσκήσεως καὶ ἐπαναλήψεως θὰ καταστήσῃ τὸ ἔργον μας τελειότερον καὶ ἀρτιώτερον.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι ὀλιγωτέρας σπουδαιότητος αἱ ἐπιπτώσεις τῆς ἐν λόγῳ ἀρχῆς τῆς μαθήσεως καὶ εἰς τὴν νοσηλευτικὴν ἐκπαίδευσιν.

Αἱ ἐπαναληπτικαὶ ἐμπειρίαι καὶ ἀσκήσεις εἰς τὴν σπουδάστριαν εἶναι μέγας ἐκπαιδευτικὸς θεμέλιος λίθος. Ἐὰν ἡ δυνατότης μεταφορᾶς τῆς θεωρητικῆς καταρτίσεως εἰς πρακτικὴν ἐφαρμογὴν δὲν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν σοβαρῶς εἰς τὸ ὅλον ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα, τότε ἡ μάθησις δὲν θὰ εἶναι πλήρης. Συμφώνως μὲ τοῦ Thorndike τὰς ἀπόψεις «... ἐφ' ὅσον οἱ ἄλλοι παράγοντες μαθήσεως εἶναι ἰσοδύναμοι ἐπὶ πλέον ἄσκησις ἀποδίδει τὸ καλύτερον ἀποτέλεσμα».

Ἡ ἀδελφὴ σπουδάστρια ὅσον περισσότερον ἐξασκεῖται εἰς τὰς αὐτὰς νοσηλευτικὰς ἐμπειρίας τόσον καὶ ὀδηγεῖται εἰς ὑψηλότερα ἐπίπεδα τεχνικῆς ἐφαρμογῆς.

Ἀναμφιβόλως τὰ μέγιστα εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ συμβάλλει καὶ ἡ φιλοσοφία καὶ τὸ πιστεύω τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προσωπικοῦ τῶν σχολῶν ὡς καὶ ἡ παρουσία τούτου εἰς τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἄσκησιν τῆς διδασκαλίας τῆς αἰθούσης ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ ἀσθενοῦς.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἀρχῆς ἢ νόμου τῆς ἀσκήσεως ἐνισχύομενος καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς ἀποτελεσματικότητος συμβάλλει εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ νοσηλευτικοῦ μας ἔργου.